

Pierson wijst erop dat Macaulay de geschiedenis verhaalt "in de puriteinsche, wij zouden thans zeggen in de methodistische terminologie"¹⁰. Zo'n uitspraak is historisch slordig; puriteinen en methodisten kan men niet in één adem noemen. Maar - wij herhalen het - Pierson is autobiografisch bezig. De mededeling is een typering van de spiritualiteit in het Amsterdamse grachtenhuis, in de jaren veertig tot zestig van de negentiende eeuw. Daar geneerde men zich niet "methodistisch" te zijn.

Er bestaan in negentiende-eeuwse Nederlandse geschriften niet veel positieve uitspraken over methodisme. Dit valt op, na de achttiende eeuw met de verwante godsdienstige extase in Nijkerk (1749) en met de levende contacten die John Wesley en George Whitefield binnen onze grenzen onderhielden¹¹. Na de Franse tijd moest in ons land noch de liberaal noch de gereformeerde veel van buitensporigheden hebben. Ieder was religieus, maar de meesten waren wars van extravagantie. Men hield van strakke lijnen, duidelijke maatstaven, "door God gewilde" verschillen. Dweppers en dompers waren niet welkom, zij konden de erkende positie van de kerk in de samenleving in gevaar brengen. Het oorspronkelijke methodisme bestond trouwens in Engeland nauwelijks meer. De hagepreek had intussen plaatsgemaakt voor de kanselwelsprekendheid van een predikant met een vast salaris, in een stenen kerkgebouw. De methodisten werden niet meer beschuldigd van "enthousiasm" - hét scheldwoord dat over de pioniers was uitgegoten.

Pierson heeft de opwekkingsbeweging bedoeld. Die leerde hij kennen in de welvarende wereld van zijn vader en moeder. Ze week af van het patroon. Ze was op byzondere wijze orthodox. Zelf de weg van Da Costa naar Goethe gegaan, heeft hij altijd verdedigd dat van zulke orthodoxen meer te verwachten is dan van liberalen. In 1862¹² schreef hij over de diepte van innerlijk leven die haar oorsprong vindt bij Paulus, daarna niet bij Pelagius maar bij Augustinus gevonden wordt, een onsterfelijke verdediger had in Pascal en de kracht was van de Herrnhutters. Hij is in geen rancuneuze renegatenhouding vervallen toen hij de overtuiging had gekregen dat bij ongelovige wetenschappers een meer gefundeerde kennis van de Bijbel te vinden was.

Hij stak daarbij zijn verwijten tegen deze vorm van orthodoxie niet onder stoelen of banken. In *Oudere Tijdgenooten* horen wij hem klagen dat piëtisme bij kinderen angst verwekt, onder de dreiging van

10. Macaulay, II, 45.

11. J. van den Berg, "John Wesley's contacten met Nederland" in *Ned. Archief voor Kerkgeschiedenis*, LII, 1 (1971), 36-96.

12. *De oorsprong der moderne rigting*, Haarlem 1862², 134.